

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Primus Siue Vis Et Virtus Exemplorum, Hoc est, Solatia Et Documenta
- Hæc Moribus, Illa Temporibus Nostris Adhibita

Stengel, Georg

Ingolstadii, Anno M.DC.L.

Caput IX. Aliquot Conuersionibus ostenditur, quanta sit vis exemplorum,
ad mortalium animos in viam Christianæ religionis, & virtutis
pertrahendos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48162](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48162)

CAPVT IX.

*Aliquot Conuerſionibus oſtenditur, quanta ſit vis exemplorum,
ad mortalium animos in viam Chriſtiana religioſis, &
virtutis pertrahendos.*

I.

Vod in bello fecere viri fortes, vt virtutem, quaſi lam-
padem per exempla traderent ſecuturis, id multo ma-
ximè etiam fieri in militia ſpirituali voluit Deus. Hinc
in illud: *Illuminans tu mirabiliter à montibus aternis: Ex aternis,*
ait D. Gregorius, *montibus Deus nos illuminat, quia per admirandam*
vitam Patrum pracedentium, radio nos ſua claritatis illustrat. Illorum
enim vita, velut mons, eminet, in quo exempli ſui lucernam po-
nunt, vt Pharum conſtituant per tenebras nauigantibus lucentè.

Pſal. 75. 5.
D. Greg. l. 27.
Mor. c. 5.

II.

Lib. 4. Reg.
39. 35. & 2.
Paralip. 3. 2.
21. 22.
Pſal. 75.

Prauderat in ſpiritu Dauid, Aſſyriorum, Duce Sennache-
rib, in Hebræos irruptionem, de qua ſit mentio lib. 4. Reg. igitur
ad eos conſolandos, hoc pſalmo vaticinatus eſt deſtructionem
Aſſyriorum. Nam cum, quaſi penicillo aliquo, deſcripſiſſet reli-
gionem, pietatem, & pacem Iudæorum, apud quos *notus eſſet*
Deus, gentibus incognitus; & *magnum nomen eius*; ad ſecuturi
belli exaggerationem, addidit: *Et factus eſt in pace locus eius, &*
habitatio eius in Sion. Nam Hieruſalem à pace, & rerum omnium
proſperitate nomen fortita, & in ea, Eccleſia, in qua ſola tum
Deus notus erat, ac colebatur, bello erat petenda. Tum, vt fieri
ſolet, magna fuit trepidatio futura, magnus mœror; & plerique;
neſcientibus, quid conſilij, vel auxiliij caperent, tetra mentium
caligo, & velut profunda nox deſperationis; qua frequentius
mortales, in anguſtijs inuoluuntur, quàm vt animosè ſperent me-
liora. Spem ergo vt Propheta addat, addit, in eodem loco cala-
mitatis, hoſtem vineendum: *Ibi conſregit potentias arcuum, ſcutum,*
gladium, & bellum. Ibi *turbati ſunt omnes inſipientes corde*, qui ſcili-
cet *dixerunt in corde ſuo, non eſt Deus.* Ibi, qui ſpolia opima com-
pilârunt, qui imperium ſibi, & regnum imaginabantur, *dormie-
runt ſomnum ſuum: & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in ma-
nibus ſuis*; vt rurſum ſpolijs ipsis ſpoliarentur, longeque à deſti-
natione ſua aberrarent. Denique Deum (cui *cogitationem hominis*
confeturam, & diem feſtum acturam, ait, cuique vota facere iubet,

in

in gratiarum actionem) vocat *terribilem*, ait eum qui *aufert spiritum Principum, terribile apud reges terra*. Sicut fuit apud Sennacherib tandem gladio interemptum. Hæc, quæ erant futura, ita certò, quasi facta, dum prædixit Dauid, repente conuersa ad Deum oratione, exclamauit: *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis; vt in tantis tenebris constituti serui tui lumine diuino recreentur.*

Quod sanè factum est tribus modis. Primò per lumen Propheticum; quo eisdem trepidatio periculumque, tum etiam hostium euersio diuinitus est prædicta. Secundò per lumen, quod ab æternis altissimisque cælorum & Angelorum montibus est immissum, vt in spem erigerentur, hostibus mentis oculos perdentibus; qui proinde *turbati sunt*, inopes consilij. Tertiò à *montibus æternis*, hoc est, ab excelsa virtutis viris, qui non solùm, veluti montes Solis radios, cælestis doctrinæ veritatem primi exceperant, quam, ritu Angelorum superiorum, transfunderent in inferiores; sed etiam vitæ sublimitate, ac morum exemplis ad cælestia, atque ad æterna æterni ducentes, tam domi, quàm belli solent *mirabiliter illuminare*, & mortales ceteros de tenebris educere.

Ita in libro de exemplis & doctrinis vitæ spiritualis, n. 19. legitur, duos religiosos Patres, vtrumque Macarium dictum, aliquando vnà iter suscepisse, atque ad Nilum peruenisse, quem traicere cupiebant. Commodùm etiam eodem tempore traicere volebant duo Tribuni militares, quibus maior nauis parata ad ripam stabat. Cum his in nauim intrauerunt pannosi duo Macarij, vultu pallidi, corpore macilenti: vno verbo, ossa rugosis pellibus obducta, & vix cohærentia, ac sese mouentia. At Tribunorum vt obesi ventres, & rubicundi semperque Bacchum spirantes vultus; ita ingens erat pompa. Rhedam naui imposuerant, qualem Marti attribuit Homerus, æream ac splendentem, equos secum vixerant, quales Latinus Æneæ misisse describitur à Virgilio:

Instratos ostro alipedes, pictisq; tapetis.

Aurea pectoribus demissa monilia pendent:

Tecti auro, fuluum mandunt sub dentibus aurum.

Stipabat eos & militum obsequiosa cohors; & ephebi, quibus aurum de cingulis, & collis relucebat. Longè autem magnificentius amicti sedebant in medio ipsi Domini, à quibus quàm

D

longissi-

III.

IV.

longissimè remoti in extremo nauis angulo uehebantur duo illi Macarij tanto exemplo, quanto silentio diuinis laudibus vacantes. Quos ubi ludibundi illi Aiaces, pannis & annis obritos, vel inuitis oculis identidem coacti sunt intueri, tacitis paulatim ignibus caluerunt, cœperuntque de eorum institutis sermocinari, uitamque illorum cum sua comparare, ac frugalitatem Monachorum moribus aulicis longè anteferre. Id seu seridò, seu ioco atque leuitate factum, certè serius iocum euentus est subsecutus. Ad extremum enim alter Tribunorum dictum in Monachos istud iciecit: *Beati estis vos, quia huic Mundo illuistis*: cui mox Macarius (ille, qui è ciuitate cum esset, urbanum se ostendit) *Nos quidem, ait, Mundo isti illuimus, uobis autem hic Mundus illuist.* Et ut nôris, nos præter uoluntatem tuam uerè à te *beatos esse uocatos*, Macarij ambo uocamur. Tribunus hoc responso, pariterque diuino Numine tactus, ut & ipse beatus fieret, quàm primùm domum reuenit, chlamyde depositâ, monachum induit, multaque bona fecit. Nempe à duobus illis *montibus æternis mirabiliter illuminatus*, cœpit & ipse lucere.

V.

S. Iustin. lib.
1, & 2,

Ita & de seipso scribit S. Iustinus, nempe ab eiusmodi *montibus illuminatum*. Testatur enim, se aspectâ incredibili fortitudine martyrum, constantiaque inauditis exemplis, ad Christum conuersum esse, cuius diuinitatem Christiani sanguine, in tam immanibus tormentis, asserere non dubitarent.

VI.

Petr. Ribad.
in uita Ignat.
lib. 1. cap. 2.

Exempla hæc oculis uisa, Tribunum & Iustinum flexere; alios etiam lecta tantum; alios auditione percepta; alios meditatione expensa, in uiam reduxerunt. Domesticum est illud de S. Ignatio Patriarcha nostro, sed tamen tale, quod è libris lectura uniuersæ Societati, immò uniuerso Orbi fuit salutare. Martio adhuc pectore, & sæculari spiritu plenus Ignatius, dexteri cruris plagæ medicamenta habuit. *Interea cum in lecto iacere cogeretur, essetque in profana librâ legendis multum temporis collocare solitus, aliquem eiusmodi librum sibi ad manum dari iussit, ut eius lectione tempus falleret. Negantibus familiaribus domi eiusmodi esse libros, duos Hispanica lingua conscriptos accepit, ne prorsus otiosus esset, quorum alter Christi Saluatoris nostri, alter Sanctorum uitas continebat. Atque horum quidem librorum lectione, sensus eius animus inuolutari, & imitandi,*

tandi, qua legebat, studio quodam affici videbatur. Sed quoniam antè
acta vita consuetudo corroborata erat, inanium rursus cogitationum
concursum obruebantur, ne coalescerent illa tum primum excepta pieta-
tis semina. Aderat tamen militi suo diuina misericordia, & consopi-
tam virtutem exsuscitabat interdum, ludicriq; & fallacibus cogitati-
onibus, veras solidasq; cogitationes ex recente lectione rursus obiciebat.
Quibus commotus eius animus, ad Christi & Sanctorum imitationem
tam vehementer accendebatur, ut nullis difficultatibus (qua multa oc-
currebant) ab eo proposito deterreretur. Hæc Ribadeneira, ut osten-
dat, principium tantæ pietatis in S. Ignatio, & per eum in vtro-
que Orbe existentis, fuisse exemplum Christi, & Sanctorum: &
quidem fortuito lectum, cum historiæ longè sequiores quærerentur:
quid in illis non efficient, qui certo consilio, atque ardenti
desiderio in historijs quærent, non curiositatem, sed pietatem?

Consimile huic, non jam de lectione tantum, sed de auditi-
one quoque exempli recenset, S. Augustinus, in hunc modum: *Quodam die, non recolo causam, qua erat absens Nebridius, cum ecce
ad nos domum venit, ad me & Alipium, Potitianus quidam ciuis no-
ster, in quantum Afer, præclarè in Palatio militans, nescio quid à no-
bis volebat. Et consedimus, ut colloqueremur. Et fortè supra mensam
lusoriam, qua ante nos erat, attendit codicem, tulit, aperuit, inuenit
Apostolum Paulum inopinatè sanè; putauerat enim aliquid de libris,
quorum professio me conterebat. Tum verò arridens, meq; intuens
gratulatoriè, miratus est, quòd eas & solas præ oculis meis litteras re-
pentè comperisset. Christianus, & fidelis erat, & sæpe tibi Deo nostro
prosternebatur in Ecclesia, crebris & diuturnis orationibus. Cui ego cum
indicassem, illis me scripturis curam maximam impendere, ortus est ser-
mo, ipso narrante, de Antonio e Aegypto monacho, cuius nomen excel-
lenter clarebat apud seruos tuos, nos autem vsq; in illam horam latebat.
Quod ille ubi comperit, immoratus est in eo sermone, insinuans tantum
virum ignorantibus, & admirans eandem nostram ignorantiam.*

Stupebamus autem audientes, tam recenti memoria, & propè no-
stris temporibus testatissima mirabilia tua, in fide recta, Catholica Ec-
clesia. Omnes mirabamur, & nos, quia tam magna erant. Inde sermo
eius deuolutus est ad monasteriorum greges, & mores suaueolentia tua,
& vbera deserti eremi, quorum nos nihil sciebamus. Et erat monaste-

D a

rium

XI

VII.

S. August. l. 8.
Confess. c. 6.

VIII.

rium Mediolani plenum bonis fratribus, extra urbis moenia, sub Ambrosio nutritore; & non noueramus. Pertendebat ille, & loquebatur adhuc, & nos intenti tacebamus. Unde incidit, ut diceret, nescio quando, se, & tres alios contubernales suos, nimirum apud Treuiros, cum Imperator pomeridiano Circensium spectaculo teneretur, exisse deambulatum in hortos muris contiguos: atque illic, ut forse combinati spatiabantur, unum secum seorsum, & alios duos itidem seorsum, pariterque digressos; sed illos vagabundos, irruisse in quamdam casum, ubi habitabant quidam serui tui spiritu pauperes, qualium est regnum calorum; & inuenisse ibi codicem, in quo scripta erat vita Antony. Quam legere cepit unus eorum, & mirari, & accendi: & inter legendum meditari arripere talem vitam, & relicta militia seculari seruire tibi. Erat autem ex eis, quos dicunt agentes in rebus.

IX.

Tunc subito repletus amore sancto, & sobrio pudore, iratus sibi coniecit oculos in amicum, & ait illi: Dic, quaso te, omnibus istis laboribus nostris, quod ambimus peruenire? Quid quarimus? cuius rei causa militamus? Maior ne esse poterit spes nostra in palatio, quam ut amici Imperatoris simus? Et ibi, quid non fragile, plenumque, periculis! Et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? Et quamdiu istud erit? Amicus autem Dei si voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, & turbidius parturitione noua vita, reddidit oculos paginis, & legebat: & mutabatur intus, ubi tu videbas, & exusabatur mundo mens eius, ut mox apparuit. Namque dum legis, & voluit finctus cordis sui, & infremuit aliquando, & discreuit, decreuitque meliora; Iamque tuus, ait amico suo: Ego iam abrumpi me ab illa spe nostra, & Deo seruire statui, & hoc ex hora hac, in hoc loco aggredior, te si piget imitari, noli aduersari. Respondit ille, adharere se socio tanta mercedis tantaque militia. Et ambo iam tui, adificabant turrim sumptu idoneo, relinquendi omnia sua, & sequendi te.

X.

Tunc Potitianus, & qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quarentes eos, deueniunt in eundem locum, & inuenientes admonuerunt, ut redirent, quod iam declinasset dies. At illi narrato placito, & proposito suo, quoque modo in eis talis voluntas orta esset, atque firmata: petiuerunt, ne sibi molesti essent, si adiungi recusarent. Isti autem nihilo mutati à pristinis, fleuerunt se tamen, ut dicebat, atque illis pie congratulati sunt, & commendauerunt se orationibus eorum,

rum,

rum, & trahentes cor in terra abierunt in palatium. Illi autem affi-
gentes cor celo manserunt in caelo. Et ambo habebant sponfas. Quae
posteaquam hoc audierunt, dicauerunt etiam ipsa uirginitatem tibi.
Narrabat haec Potitianus. Tu autem, Domine, inter uerba eius reter-
quebas me ad meipsum, auferens me a dorso meo, ubi me posueram dum
nollem me attendere: & constituebas me ante faciem meam, ut uide-
rem, quam turpis essem, & quam distortus, sordidus, & maculosus,
& ulcerosus. Et uidebam, & horrebam, & quod a me fugerem, non
erat. Et si conabar a me auertere aspectum, narrabat ille, quod nar-
rabat. Et tu me rursus opponebas mihi, & impingebas me in oculos
meos, ut inuenirem iniquitatem meam, & odissem. Noueram eam,
sed dissimulabam, & conuisebam, & obliuiscabar. Tunc uero quando
ardentius amabam illos, de quibus audiebam salubres affectus, quod a se
totos tibi sanandos dederant: tanto execrabilius me comparatum eis o-
deram.

Eod. lib. c. 7.

Haec, ad instructionem eorum, qui alios inuisunt, etiamsi
Aulici sint (Aulicus enim erat & Potitianus) ut noerint, quae de-
beant, ad confabulandum uiliter, & Christianè, argumenta
afferre; haec, inquam, de Augustino, de quae familiaribus Augu-
stini Augustinus ipse accuratim & neruose conscripsit, ut de-
monstraret, uirtutem, uelut flammam aliquam per scintillas,
lectione, narratione, auditioneque exemplorum propagari; Et
quidem ab humilitate initium fieri, ut supra ostendimus, & te-
stantur illa eiusdem: Ita uodebar intus, & confundebam pudore hor-
ribili uehementer, cum Potitianus talia loqueretur: tum mentem ad
imitandum accendi: denique & corroborari exemplis, cum se se
efferunt totae cateruae difficultatum.

XI.

S. Aug. loc.
cit.

Quippe cum uarios animi sui fluctus & aestus explicasset,
iamque dubius inter sacrum & saxum, immo inter caelum & or-
cum stans, id quod maximè uolebat, non auderet; ostendit tan-
dem, quid etiam meditatio consideratioque exemplorum posset.
Aperiebatur, inquit, ab ea parte, qua intenderam faciem, & quod
transire trepidabam, casta dignitas continentia, serena, & non dissolu-
tè hilaris, honestè blandiens, ut uenirem, neque dubitarem: & exten-
dens ad me suscipiendum, & amplectendum piis manus, plenas gregi-
bus BONORVM EXEMPLORVM. Ibi tot pueri, & puella; ibi inuentus

XII.

S. Aug. lib. 8.
Confess. c. 11.

multa, & omnis aetas, & graues viduae, & virgines anus; & in omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis, sed fecunda mater filiorum, gaudiorum, de marito te, Domine. Et irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret: Tu non poteris, quod isti, & ista? An verò isti & ista in semetipsis possunt, ac non in Domino Deo suo?

XIII,

His talibus & dictis, & exemplis tenacissimus ille Augustini animus, tandem à delicijs suis est reglutinatus, quiq̃ue antè rubo arefacto præfractior erat, factus est, post isthæc exempla, cerâ flexibilior, ac mitior agno. Nec in illo solo iste exemplorum fructus stetit, sed exemplo Augustini, sicut & exemplo S. Ignatij, immò & S. Antonij, Basilij, Hieronymi, Benedicti, Romualdi, Brunonis, Bernardi, Dominici, Francisci, aliorumq̃ue Religiosi Statûs Institutorum, multa hominum millia commota sunt, vt opes, honores, voluptates contemnerent; patrem, cognatos, domos, patriamq̃ue relinquerent, & solitudines, vitæ asperitatem legesq̃ue seuerissimas sequerentur. Incredibilia pænè sunt, quæ de S. Bernardo, itemque de Iordano leguntur. Nul-
lus vmquam Orpheus saxa ita traxit, vt hi saxea corda. Quod narrabant, efficiebant: vt iam quacumque irent, parentes solliciti liberos, vxores maritos, passim absconderent, metu amittendi, si imitarentur. Quamquam complures ex istis, non lecta tantùm, aut audita, vel meditatione expensa, sed etiam visa oculis exempla sunt secuti: quæ naturâ suâ idcirco habent vim maiorem trahendi, quia, teste Seneca, *homines plus oculis credunt, quàm auribus*: alioqui

Sur. in vita
S. Bernard. &
Iordani.
Item in vitis
Fratrum Præ-
dicator. p. 4.
cap. 10. & 11.

Seneca. ep. 6.
Horat. de ar-
te Poët.

*Segnius irritant animos inmissa per aures,
Quàm qua sunt oculis subiecta fidelibus.*

CAPVT X.

Alia insignes conuersiones, vna ad fidem, cetera ad frugem, exemplis factæ.

I.

D huius rei vim ostendendam, libet adhuc aliquot exempla subtexere, quorum duo priora sunt ex historia Societatis nostræ hausta, & à Nicolao Orlandino in hunc ferè modum perscripta. Ignatio Societatis capite constitu-

to,